

PROFESÖR ARSEBÜK

Profesör Arsebük vefat eyledi. Ölümünden birkaç gün evvel hayatının yetmişinci senesini tamamlayıp son dersini vermiş olan rahmetli profesör hemen hemen aynı zamanda da son nefesini vermiş bulunuyor. Uzun seneler ona tedris hey'eti arasında şerefli bir yer vermiş olan Fakültemiz, kendisine veda merasimini hazırlamağa imkân sağlayamadan, onun cenaze merasimine katılmak gibi büyük bir hüznün ve ıstırap içine atıldı.

Fakültemizin Arsebük'den evvel de acı kayıpları olmuştur. Adları onun açılış tarihine karışmış bulunan Mahmut Esat Bozkurt, Veli Saltık, Mustafa Şeref Özkan, Ahmet Ağaoğlu, Yusuf Akçura, Cemil Bilsel ve Fahri Ecevit Fakültemizin ilk acı kayıplarını teşkil eder. Fkat Üniversiteler kanununun yürürlüğe girmesinden sonra Nusret Metya, Şevket Mehmedali Bilgişin, Esat Arsebük kayıplarımızın durmadan artan hüznülü toplamına girer. Ezeliyetten kaynayıp ebediyete doğru durmadan akıp gitmekte olan muazzam bir nehrin içine atılmış zavallı insanlar ve onlardan daha zavallı olan müesseseler büyük garp şairinin dediği gibi matemli bir kıyıda diğer matemli kıyıya çarpa çarpa ebediyete doğru sürüklenip dururlar. Fakat ne yazık ki her yeni matem tabutuna kalbimizden kopan yepyeni bir acıdan örülmüş çelengi sonsuz bir ıstırap içinde koydurur. Ölüm dostların ayrılmalarından, dostlukların ve onunla beraber tatlı sohbetlerin sona ermesinden ibarettir. İnsan belini bu kırılmış dostlukların yükü bükür. Kırılmış dostluk, kırılmış bir ümittir.

Mektep hayatı ile tabii hayatı hemen hemen aynı zamanda başlamış ve aynı günde bitmiş olan aziz Profesör 1894 veya 1895 yılında Galatasaray lisesine kayıt olmuş ve 85 numara ile anılmıştır. Galatasaraydan 1904 tarihinde diplomasını aldıktan sonra Hukuk mektebine yazılmış ve aynı zamanda birinci muhtelit Ticaret Mahkemesi zabıt kâtipliğine tayin olunmuştur. 1908 de meşrutiyet ilân edildiği sene Hukukun dördüncü senesini bitirmiş olan Profesör 1909 senesini doktora adı verilen imtihanlarla geçirmiştir. Doktora dört senelik derslerin imtihanlarının tekrar yeni baştan verilmesinden başka birşey değildir. Doktora imtihanlarından sonra adliyede açılan müsabaka imtihanını kazanarak Paris'e tahsile gönderilmiş ve üç sene Paris Hukuk Fakültesinde tekrar li-

sans sınıflarını yaparak 1913 de şahadetname alıp vatana dönmüş ve adliyede Hukuk İşleri Umum Müdürlüğü ile işe başlamıştır.

İki büyük âlimin oğlu ve torunu olan rahmetli profesörün babası, İzmir müftüsü olan ve adı zamanının büyük âlimleri arasında anılan hoca Emin efendinin oğlu Mecelle hocası Ali Haydar Arsebüktür. Babasının medeni hukuk sahasında yer alan ölmez eserine oğlu da çok kıymetli bir borçlar hukuku eklledi. Borçlara ait umumi hükümler Mecellede bey'e ait olan kitapta yer almıştı. Böylece baba ve oğulun ilmi faaliyetleri borçlarda birleşmiş bulunuyordu.

Hoca Emin efendi ailesi maziye ve istikbali kucaklayan bir aile idi. Mecelle şarihî Ali Haydar Arsebük mazi cephesini diğer oğlu Şehbal dergisinin sahibi ve yazarı, eski adliye müsteşarı Avukat Sadrettin Arel ile yeğeni Esat Arsebük istikbal cephesini teşkil ederler. Esat fetva emini, Temyiz mahkemesi başkanı, Adliye Nazırı olan babası ve hocası Ali Haydar'dan hukuk istidat ve kabiliyetini almıştır. Daha Hukuk mektebinde talebe iken babasının Mecelle şerhine yeni bir baskı hazırlamıştı. İlk defa 18 cilt üzere bastırılmış olan eseri sınıf adedine ve programına göre dört büyük cildde toplamış, arapça cümleleri kaldırarak yerlerine Türkçe tercümelerini geçirmiş ve her babın sonuna o babın muhteviyatının, derhal görünür bir tarzda hülâsasını koymuştur. Eser üzerindeki bu çalışmalarını Adliyedeki çalışmalarına inzımam ederek onun hukukta bir meleke edinmesine hizmet ediyordu. Rahmetli Profesör Arapça, Farsça, İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerine çok büyük ve derin bir vukuf gösteren Edebiyat, felsefe ve musikide büyük behre sahibi olan amcasının meziyetlerinden de bazısına malik ve onun gibi edip idi. Meşrutiyetin başında birkaç mektep arkadaşıyla beraber çıkarttığı "Davul" mecmuasında fevkalâde güzel yazıları çıkmıştır. Edebiyat onun için, insan ruhunun huzur ve inşiraha kavuşabileceği bir köşe, bir bahçe, bir gülistan idi. Daha Galatasay'da talebe iken Hamdullah Suphi Tanrıöver'in etrafında teşekkül eylemiş ufak bir edebî halkaya girmişti. Güzel yazardı. Hissî ve makul yazılardan daha güç yazıldığında şüphe olmayan mizahî yazılarda fazla muvaffak olurdu. Amerikalı yazar Mark Twain en çok okuduğu bir muharrirdi. Hukuka talebe olduktan sonra danışıklı, döğüşüklü yalanlar (Mukavelevî yalanlar) adlı eserin müellifi Alman Maks Nord Esad'ın fikri hocaları arasında büyük bir yer aldı. Merhumun edebiyattaki kudretine Adliye Vekâletinde saklı bulunması lâzım gelen tefiş raporları şahittir.

Büyük bir edebî zevke malik olan Esat Türk edebiyatının en güzel nümunelerini arar, bulur ve onları hususî bir deftere çekerdi. Mithat paşa arsasındaki konaklarını yakarı büyük yangın onun defterlerini de ya-

kıp kül etti; fakat içinden edebiyat aşkını ve zevkini yok edemedi. Daha ölümünden birkaç gün evvel meşhur Hayret efendinin zalim ve mânasız bir yangının yok eylediği divanından artakalmış, “Gönül, inlemek, dinlemek” kelimeleriyle, sadece bu üç kelime ile yapılmış harikulâde güzel bir beytini büyük bir zevk içinde inşad ediyordu :

“Dinleyim inler gönül,,

“İnleyim dinler gönül,,

Esat Avrupa’da tahsil ederken orada şapka giymiş olmasından ötürü fetva emini bulunan babasına taan edenler çıkmıştır. Bu târizlere “Peygamberimizin kıyafeti müşriklerin kıyafetinden fakrlı değil idi” cevabıyla mukabele etmiş olan fetva emini şapka kanunu çıktığı zaman bu geniş ve geniş olduğu nisbette doğru düşüncesiyle âmil olamadı, şapka giymek için bir zaman evinden çıkmadı. Galatasarayında okuttuğu, Avrupa’da yetişmesini hazırladığı evlâdı ile fikri ve manevî ihtilâflara düştü: içtihat ihtilâflarına düştü. Daha doğrusu zaman ve devrin doğurduğu ihtilâflara düştü. Herkes yaşadığı mazinin az çok tesiri altında kalır ve yeni ufuklara doğru yol alan vapurun küpeştesinden ayrıldığı ve bir daha göremeyeceği kıyılara hasretle bakar. Atatürk ümidini bu sebepten gençlere bağlamıştı.

Amcası Sadettin Erel ise daha hukukta talebe iken Hukuk mektebinde takip edilen tedris usulünü ve netice itibariyle ağabeysinın ilmini “memleket hukuki bilgisini bir iradenin henüz çıkmamış olduğuna borçludur” sözü ile tenkit eylerdi. Sadettin Arel’in zamanının içine girmek istemeyen ve onun dışında yaşayabileceğini sanmak gaffletini göstermiş olan padişahın çıkartmamış olduğunu bildirdiği iradeyi bir gün Cumhuriyet rejimi çıkarttı. Atatürk’ün nedense ihmâl edilen büyük bir vasfı da “Kanuni” olmasıdır. Kanuni Atatürk’ün koyduğu kanunları evvelâ adliyyede tatbik eylemek, sonra da Hukuk Fakültesinde okutmak şerefine Esad da nail oldu. Fakat Esad kanundan ziyade hiçbir irade ile kalkamayacak olan hukuku öğretmeğe muvaffakiyetle çalıştı.

Bu yazımız ailesinin teselli kabul etmeyen acılarını dindiremez; sadece o acılara iştirâkimizi gösterir ve onu sevmekte ne kadar haklı olduğumuzu bildirir. Eseri de hergün talebelerine onun talebesi olmak gururunu verecektir.

Yazan : *Vasfi Raşid SEVIG*